

NYHEDSBREV NR. 1 - 2006 - ÅRGANG 4

Indhold

Gratis adgang til museer	s. 2
Vandværk fredes, men ikke driften	s. 3
11 ruiner restaureres i 2006	s. 4
Afgørelse: Glaspram er ikke et skib	s. 5
Kulturarven i Krøniken	s. 7
Kendt restaurant fredes	s. 8

Musikhistorien bliver afdeling af Nationalmuseet

Det lille "Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling" i København er ophørt som selvstændigt museum og er i stedet blevet en selvstændig afdeling af Nationalmuseet.

Kulturminister Brian Mikkelsen har netop fået Finansudvalgets tilslutning til at sammenlægge de to museer. Det skal sikre flere penge til museumsarbejdet og forskning i stedet for til administration. I første omgang vil brugerne af Musikhistorisk Museum ikke mærke nogen forskel. Museet bliver i samme bygninger med samme personale. Museet får selvstændig status – ligesom Frilandsmuseet og Frihedsmuseet, der også hører under Nationalmuseet. Ændringerne sker i administrationen. På sigt giver sammenlægningen flere forbedringer, mener direktør Steen Hvass, Kulturarvsstyrelsen:

"Vi ved, at det kan få en meget stor synergi-effekt, når man lægger et meget smalt museum sammen med et meget bredt. Der vil hurtigt vise sig muligheder for museumsfagligt samarbejde, som man slet ikke kunne få øje på før. Så på sigt regner vi med mere end en

administrativ gevinst. Vi tror simpelt hen, at begge museer vil blive bedre museer."

Kulturarvsstyrelsen foreslog en sammenlægning af flere mindre museer i 2003 efter en undersøgelse af de museer, der får tilskud, fordi de har "særlig betydning" og et "museumsfagligt speciale" – 16 museerne. Undersøgelsen belyste de mindre museers problemer med stigende administrative krav. Også i forhold til registrering, opbevaring, konservering og formidling kunne mindre museer have gavn af at blive en del af større enheder.

I forhold til Musikhistorisk Museum, der var i økonomiske problemer, foreslog Kulturarvsstyrelsen at lægge det sammen med Kunstindustrimuseet eller Nationalmuseet. Musikhistorisk Museum og Nationalmuseet blev for et par måneder siden enige om vilkår for sammenlægningen.

Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling forbliver i to bygninger i gaden Åbenrå i København. Al personale bliver ansat af Nationalmuseet. Musikhistorisk Museum udstiller først og fremmest musikinstrumenter. Samlingen består af 3.600 musikinstrumenter.

KULTURARVSSTYRELSENS
NYHEDSBREV

SLOTSHOLMSGADE 1
1216 KØBENHAVN K
TLF 72 26 51 00

REDAKTION:
KENNETH BO JØRGENSEN
kbj@kuas.dk
TLF 72 26 51 15

Gratis adgang til museer

Da de statslige og statsanerkendte museer åbnede efter nytår, var det med gratis adgang for børn og unge under 18 år. På Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst får alle – uanset alder – fri adgang til de permanente samlinger.

Den 15. december vedtog et enigt Folke-

ting at ændre museumsloven, således at de 130 statsanerkendte museer fra 1. januar 2006 er forpligtet til at give børn og unge gratis adgang. For de syv statslige museer under Kulturministeriet er den gratis adgang en administrativ beslutning.

Museerne vil blive kompenseret over finansloven for de entréindtægter, som de går glip af med den nye ordning. For 2006 er der afsat i alt 34,5 mio. kr., hvoraf godt halvdelen går til Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst. Den resterende del af bevillingen fordeles mellem de statslige og statsanerkendte museer.

Kompensationen til det enkelte museum er beregnet ud fra det besøgstal, museet

selv har opgivet til Kulturarvsstyrelsen. Den årlige kompensation er fastsat én gang for alle og vil ikke blive reguleret de efterfølgende år. I beløbet er der taget højde for, at gratis adgang – forhåbentlig – betyder flere museumsgæster og dermed ekstraudgifter til rengøring, vedligeholdelse, opsyn mv.

Børn og unge skal tælles
Folketinget har besluttet, at den gratis adgang skal evalueres i 2009. Det betyder, at museerne nu skal føre regnskab med, hvor mange børn og unge der besøger museet.

I Danske Museer Online, www.dmol.dk, kan man se mere om alle de museer, hvor børn og unge fremover går gratis gennem tælleapparatet.

Kirkefredning anket

Kulturarvsstyrelsens beslutning om at ophæve fredningen af dele af Mårup Kirke i Nordjylland er nu blevet anket til kulturministeren.

Den ene klager er "Foreningen Maarup Kirkes Venner", der som baggrund for klagen skriver, at "verden forandrer sig, styrelser nedlægges, nye kommer til, og nye dagsordener sættes. Dagsordner, hvor en her og nu nedrivning nemt kunne være et punkt på dagsordenen."

Desuden har et privat par fra Frederikssund anket sagen med den begrundelse, at ophævelse af fredningen kan "medføre en skamfering af kirken".

Klagen skal nu forelægges kulturministeren til afgørelse og har indtil da opsættende virkning.

Kulturarvsstyrelsen har ønsket – efter indstilling fra Det Særlige Bygningssyn – at ophæve fredningen af de dele af Mårup Kirke, der er automatisk fredet, fordi de stammer fra før 1536. Det gælder

kirken nordside og det meste af koret.

Da man ved, at Mårup Kirke på grund af kystnedbrydningen en dag må styrte i havet, ønsker man ikke at opretholde fredningen.

Normalt hører kirker og deres bevaring under Kirkeministeriet, men fordi kirken for længst er ophørt med gudstjenester under folkekirken, hører spørgsmål om fredning under Kulturarvsstyrelsen.

Mårup Kirke er opført i 1200-tallet. Den er senromansk i sin enkleste form med et rektangulært skib og et næsten kvadratisk kor. Nord siden har bevaret den oprindelige udformning, der er karakteristisk for Vendsyssels teglstenskirker. Da kirken blev opført, lå den et godt stykke inde i landet. Men nedbrydningen af kysten har nu ædt sig ind på kirken. Den var i brug indtil 1928, da den nye kirke i Lønstrup blev indviet.

Lokalt ønskede man at rive den gamle kirke ned, men Nationalmuseet ønskede

at bevare den så længe som muligt og indgik et samarbejde med menighedsrådet om at vedligeholde den. I 1952 blev kirke og kirkegård overdraget til Nationalmuseet, indtil den i 1988 blev overtaget af Skov- og Naturstyrelsen.

De mest værdifulde dele af Mårup Kirkes inventar er for længst flyttet til Lønstrup Kirke. Det ældste inventar: alteret med alteropsats, prædikestolen og fire bænkerækker med tilhørende sidepaneler, knagerække og pegeblokken samt degnestolen er på Nationalmuseet.

Sidste runde

Fonden Realdania og Kulturarvsstyrelsen har udvalgt ti kommuner, der skal deltage i den endelige ansøgningsrunde om at blive en af de tre kulturarvskommuner, der skal med i et forsøg med at udnytte kulturarv som strategisk ressource.

De ti nye kommuner er: Assens, Frederikssund, Haderslev, Hjørring, Hvidovre, Lolland, Morsø, Ringkøbing-Skjern, Skanderborg og Aalborg.

Der er i udvælgelsen af de ti kommuner lagt vægt på, at de repræsenterer forskellige typer projekter. Et af formålene med forsøget er netop at drage mangeartede erfaringer på kulturarvsområdet, som siden kan gives videre til alle kommuner.

”Det er vigtigt at fastslå, at der ikke er tale om en konkurrence om at blive årets kulturarvskommune. Der er derimod tale om at finde kommuner, der har nogle spændende udfordringer i fremtiden, der specielt kan være interessante at løse ud fra et kulturarvs-perspektiv. Vi mener at have fundet det rette udvalg i de ti kommuner,” siger direktør Steen Hvass, Kulturarvsstyrelsen.

I alt 53 ud af de 98 nye kommuner indsendte interesetilkendegivelser om, at de ønskede at komme med i forsøget med kulturarvskommuner.

De ti kommuner skal inden 17. februar 2006 indsende den endelige ansøgning. Fonden Realdania og Kulturarvsstyrelsen vil derefter udvælge mindst tre kommuner, der skal deltage i forsøget som kulturarvskommune. De endelige kommuner vil blive offentliggjort senest 3. marts 2006.

Kraftværk fredes

Danmarks største vandkraftværk, Gudenaecentralen i Bjerringbro – også kaldet Tangeværket – er igen indstillet til fredning.

Værket har tidligere været indstillet til fredning i forbindelse med en temagenngang af vanddrevne elværker i år 2000. Dengang blev følgende fredet: Christiansdal Vandkraftværk, Harteværket og Karlsgårde Vandkraftværk. Fredningen af Tangeværket blev ikke gennemført. Det skyldtes, at der var tvivl om værkets fremtid, og der var forskellige overvejelser om vandtilførslen og laksens muligheder for at komme forbi vandkraftværket.

Fredningen vil omfatte hoveddæmningen med frisluse, de to sekundære dæmninger, indløbskanalen mellem Tange Sø og kraftværket og kraftværket med stigning.

Gudenaecentralen blev indviet i 1921 med en opdæmning, der skabte et fald på ni meter gennem de tre turbiner. Den opdæmmede sø, Tange Sø, er Danmarks største kunstige sø. Værket producerer ca. 11 mio. kwh. årligt, og det svarede ved indvielsen til 1/4 af Jyllands elforbrug.

Man producerer med vand, hvad man skulle have brændt 4500 tons kul årligt.

Værket udgør et unikt industrielt miljø med selve vandkraftværket, direktørboligen, mesterboliger, mandskabslejligheder, forpagtergården og fiskerboligen ved fiskepladsen. I det væsentlige står værket og dets omgivelser uændret og udgør derved et vigtigt eksempel på et industriemiljø fra den fase af industrialiseringen, hvor elektriciteten begyndte at erstatte dampen som drivkraft. Desuden er anlægget arkitektonisk et godt eksempel på Bedre Byggeskik Bevægelsens arkitekturidealer i et større offentligt produktionsanlæg.

Driften fredes ikke

Fredningsforslaget om Tangeværket har vakt en del debat, fordi det er blevet forstået sådan, at Kulturarvsstyrelsen med fredningsforslaget ikke kun vil frede det industrielle anlæg, men også driften af vandkraftværket.

Det er ikke tilfældet. Kulturarvsstyrelsen har ingen myndighed til blande sig i, hvad der foregår i de bygninger og anlæg, som styrelsen freder. Kulturarvsstyrelsen kan heller ikke stille betingelser om, at en bygning skal rumme en særlig aktivitet for at blive fredet. Kulturarvsstyrelsen kan kun blande sig i en fredet bygnings aktiviteter, hvis aktiviteterne fysisk skader den fredede bygning. Misforståelsen om Tangeværket skyldes, at Det Særlige Bygningssyn i forbindelse med sagsbehandlingen har udtalt:

”Bygningssynet lægger vægt på, at

værket er i drift, og at det også efter en fredning kan fortsætte med at producere elektricitet.”

Udtalelsen fremgår af Bygningssynets referat og dermed også af Kulturarvsstyrelsens hjemmeside. Det Særlige Bygningssyn er et rådgivende udvalg, som udtaler sig i sager om fredning og restaurering af fredede bygninger. Bygningssynet kan i sine indstillinger udtale sig, som det vil.

”I alle fredningssager afgør Kulturarvsstyrelsen, efter bygningssynets udtalelse og en offentlig høring, om en fredning skal finde sted og under hvilke betingelser. I forhold til Tangeværket kan det aldrig blive en betingelse for en fredning, at værket fortsat er i drift,” udtaler Kulturarvsstyrelsens direktør, Steen Hvass.

11 ruiner restaureres i 2006

Programmet for istandsættelse og restaurering af ruiner i forbindelse med den særlige bevilling til restaurering af fortidsminder er nu lagt for 2006. Der var afsat 4 mio. kr. til restaureringer i 2006, men da man kun i begrænset omfang har kunnet sætte arbejder i gang på Hammershus og Kalø som forventet i 2005, overføres der en ekstra million. Det er Kulturarvsstyrelsen, der beslutter restaureringsprogrammet, mens det er Nationalmuseets eksperter, der udfører arbejdet.

Bornholm

En stor del af årets indsats vil ske på Bornholm. Efter en arkæologisk undersøgelse af Hammershus vil man nu restaurere Manteltårnets syd- og nordmur inde og ude. Samtidig vil man forsøge at stoppe nedbrydningen af gamle pudslag ved at indsprøjte et nyt bindemiddel i dem og støtte langs kanterne. Hammershus på Bornholm er Nordeuropas største borgruin.

I Øster Marie Kirke skal korets hvælving restaureres efter, at den i 2001 blev sikret udefra ved etablering af et spåntag.

På Lilleborg skal der udføres sikringsarbejder på palatiet i overensstemmelse med tilstandsvurderingen. Og på Gamleborg fortsætter sikringen af nordporten.

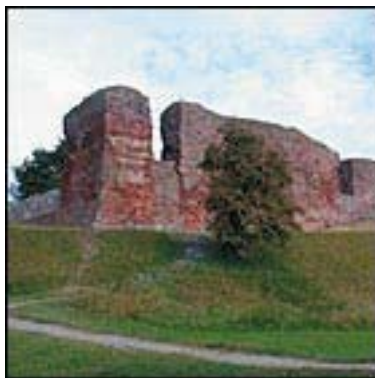
Jylland

Tårnet og ringmuren ved Kalø Slot på Mols skal sikres. Der er desuden planlagt arkæologiske undersøgelser, som skal klarlægge, om der har været en ladegård foran hovedborgen på ridebanen. Man skal undersøge alderen på de våde grave foran den senere ladegård og konstatere, om der har været en fysisk spærring, hvor dæmningen lander på slotssøen.

Sjælland

Restaureringen af Vordingborg Slot fortsætter med sikring af den sydøstlige, den østlige ringmur og Ormetårnet. Slottet har været en af Danmarks største

kongeborg og er i dag vores næststørste ruin. Den 800 m lange ringmur er næsten helt intakt og nogle steder bevaret til en højde på 8-9 m. I ringmuren indgår Gåsetårnet.

Keldstrup, Odsherred: Ruinens syd- og vestmur skal restaureres. Desuden skal man forbedre den fysiske formidling på stedet som opfølgning på de udførte arkæologiske undersøgelser, der publiceres i årets udgave af Nationalmuseets Arbejdsmark. Ruinen i Kelstrup er fra 1300-tallet og et af de få bevarede stenhuse fra middelalderens stormandsgårde. Desuden har den bevaret mange bygningsdetaljer.

Sydfløjen på Asserbo Ruin i Nordsjælland har været udsat for hærværk og skal restaureres. Desuden skal der sikringsarbejder i gang på vestfløjen. Asserbo tilhørte fra 1163 til 1169 biskop Absalon. I 1560 overgik Asserbo Slot til kronen, men den store sandflugt begravede ejendommen mere og mere. Frederik 7. ledede udgravningen af Asserbo Ruin.

På Gurre Slotsruin i Nordsjælland fortsætter restaureringen af tårnbygningen. På grund af en tidligere uheldig restaurering, hvor der blev anvendt cementmørtel til fugning mellem kampestenene, er hele murpartiers stabilitet truet.

På Christiansborg i København blev der i 2005 udført geotekniske undersøgelser, der klarlagde undergrundens bæreevne. Nu skal man sikre de partier af murværk

under slotsgården, der som følge af grundens svindende bæreevne risikerer at bryde sammen. Ruinerne under Christiansborg i København har været udsat for udtørring af lerpakningen og saltsprængninger i murværket, så det har mistet bæreevnen.

Christiansø

Sikring og restaurering af det store krudtmagasin og sikring af fæstningsmurene fortsætter i 2006 i samarbejde med Christiansø Forvaltning. Krudtmagasinet på Christianø er et vigtigt element i forståelsen af øerne som garnison og fæstning. Magasinet består af et stort hvælvet rum og en adgangsbygning. Hvælvet over selve magasinet er delvist nedstyret, så der kun er omkring en fjerdedel tilbage.

Derudover har Nationalmuseet fået mindre arbejder, f.eks. fastlægning af løse sten, genoplægning, sikring af løst murværk og fugning på en række forskellige ruiner.

Sønderjyske landbrugsbygninger

Kulturarvsstyrelsen har udgivet en arbejdsrapport om "Landbrugets Bygninger 1850-1940, Sønderjyllands Amt". Rapporten bliver den sidste i rækken af temagennemgange af landbrugsbygninger fra perioden 1850-1940. Der er udgivet rapporter om Fyn, Østjylland og Viborg-Nordjylland.

Museumsleder Peter Dragsbo fra Museet på Sønderborg Slot er forfatter til rapporten, og han har lagt vægt på Grønlandets specielle historie og på kulturpåvirkningerne fra syd og nord.

Rapporten indeholder afsnit om regionens geografi, om de forskellige gårdtyper samt tre afsnit om byggeskikken i "de gode år" 1840-64, den tyske tid 1864-1920 og perioden efter Genforeningen i 1920. Resultatet af den sønderjyske gennemgang en fredning, som nu er til høring.

En glaspram er ikke et skib

Man må ikke etablere bygninger på et fredet fortidsminde. Og det bliver ikke bedre af, at man sætter hjul under bygningen, f.eks. en campingvogn, så den hurtigt kan fjernes. Man kan heller ikke etablere en flydende restaurant i en fredet havn og kalde det et skib.

Det har Naturklagenævnet afgjort i en tvist mellem Kulturarvsstyrelsen og ejeren af det fredede fortidsminde Middelgrundsfortet i Øresund.

Allerede i 2002 afviste Kulturarvsstyrelsen, at ejeren kunne opføre glaspavilloner på det fredede fortidsminde. I 2003 blev det opdaget, at der alligevel var anbragt glaspavilloner på søfortets volde. Kulturarvsstyrelsen påbød at få dem fjernet og bad samtidig om oplysninger om to pramme, som ejeren havde lagt i havnen, bl.a. til restaurant. Ejeren mente, at kørende eller flydende materiel faldt uden for Kulturarvsstyrelsens område, fordi det kunne flyttes hurtigt. Ejeren mente desuden, at havnen på Middelgrundsfortet ikke var en del af fortidsmindet.

Kulturarvsstyrelsen præciserede, at det er rigtigt, at køretøjer på fortet ikke kræver tilladelse i forhold til fortets status som fredet bygning. Men da fortet samtidig

Denne glaspram, der ligger forankret på Middelgrundsfortet, er ikke et skib, mener Naturklagenævnet.

er et fredet fortidsminde, kræver det tilladelse i forhold til museumsloven (tidl. naturbeskyttelsesloven). Det er f.eks. også ulovligt at anbringe en campingvogn på en gravhøj eller et voldsted. Det var desuden styrelsens opfattelse, at den glasoverdækkede pram er en permanent installation, en ponton under en glasbygning, og ikke et skib. Derfor påbød Kulturarvsstyrelsen ejeren at fjerne både pavilloner og pramme.

Ejeren klagede til Naturklagenævnet. Kulturarvsstyrelsen har fået ret i, at ejeren ikke kan opsætte de overdækkede trailere (glaspavilloner) og anbringe permanent placerede pramme i havnen uden dispensation fra Kulturarvsstyrelsen.

Naturklagenævnet har vurderet, at havnebassinet inden for dækmolen må betragtes som en del af fortidsmindet. Efter Naturklagenævnets opfattelse må den glasoverdækkede prams placering ved kajen betragtes som permanent, og der er således tale om en tilstandsændring af fortidsmindet, som kræver dispensation. Ejeren skal derfor lovliggøre forholdene.

Derimod er Naturklagenævnet usikker på, om det kræver dispensation at have en arbejdspram liggende i havnen og en uoverdækket trailer til arbejdsbrug stående på fortet. Naturklagenævnet har derfor henvist disse sager til fornyet behandling i Kulturarvsstyrelsen.

160.000 fortidsminder på database

Man kan nu finde oplysninger om ca. 160.000 fund og fortidsminder i Danmark på Kulturarvsstyrelsens database "Fund og Fortidsminder" www.dkconline.dk. En omfattende digitalisering af arkæologiske lokaliteter er netop færdig.

Projektet er finansieret af midler, der stammer fra salget af licenser til 3. generations mobiltelefoner. I 2003 fik Kulturarvsstyrelsen 2,5 mio. kr. til en digital færdiggørelse af den såkaldte "Sognebeskrivelse".

"Sognebeskrivelsen" blev sat i gang af Nationalmuseet i 1873 for at få en kort-

lægning af kendte fund og fortidsminder. Arbejdet stod på indtil begyndelsen af 1930'erne og kom til at omfatte 95.000 lokaliteter. I 1982 begyndte digitaliseringen af Sognebeskrivelsen, som da var vokset til 105.000 fundsteder. Først blev kortmaterialet digitaliseret, og bagefter skulle der følges op med edb-registrering af de tilknyttede tekster. Opgaven blev varetaget af "Det Kulturhistoriske Centralregister (DKC)", som nu er en del af Kulturarvsstyrelsen. Centralregisteret fik også ansvaret for at registrere nye arkæologiske fund for at skabe en national database over fund og fortidsminder. I dag indeholder databasen oplysninger

om ca. 160.000 lokaliteter, hvoraf ca. 5% er kulturhistoriske fund fra søterritoriet. Den store tilvækst af nye fund siden 1982 har været med til at forsinke digitaliseringen. Færdiggørelsen kommer især til at gavne de 23 arkæologiske museer i Jylland, som har ventet længst på at få adgang over internettet. Databasen "Fund og Fortidsminder" anvendes hovedsageligt som forvaltnings- og planlægningsredskab, men den har potentiale til forskning og til formidling af kulturarven. Der er derfor offentlig adgang til alle informationer.

Bedre beskyttelse af arkæologisk kulturarv

Den europæiske kulturarv, der ligger i jorden, skal beskyttes bedre. Og den skal være et anliggende, som alle europæiske lande føler og har ansvar for – på tværs af grænserne.

Det er et af hovedpunkterne i den såkaldte Malta-konvention om beskyttelse af den arkæologiske kulturarv, som Danmark nu har ratificeret. Der tale om en europæisk konvention udarbejdet af Europarådet og underskrevet i Maltas hovedstad Valletta i 1992. Siden har landene, herunder Danmark, haft tid til at indrette deres lovgivning og praksis, så det passede med konventionens indhold med henblik på endelig ratifikation.

Konventionen er blevet til i en fælles europæisk erkendelse af, at den europæiske arv er alvorligt truet af ødelæggelse. Både på grund af det stigende antal store bygge- og anlægsarbejder, de naturlige risici, ulovlige udgravninger og utilstrækkelig offentlig bevågenhed. Konventionen understreger, at ansvaret for den arkæologiske arv ikke alene påhviler den berørte stat, men alle europæiske lande.

Malta-konventionen afløser den tidligere London-konvention fra 1969 og giver en mere omfattende definition af begrebet arkæologisk kulturarv, så den nu omfatter: ”spor af menneskelig virksomhed, der er efterladt fra tidligere tider, dvs

strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter og den sammenhæng, hvori disse spor er anlagt.”

Denne definition blev på grund af Malta-konventionen indskrevet i den ny danske museumslov fra 2001.

”Vi har med de skridt der i 2001 blev taget for at kunne tiltræde Malta-konventionen fået en mere dækkende definition af den arkæologiske kulturarv, fordi den nu taler om spor af menneskelig virksomhed og den sammenhæng, hvori disse spor er anlagt. Definitionen giver en bedre mulighed for at behandle sammenhænge og ikke blot enkeltmonumenter, siger kontorchef Erik Johansen, Kulturarvsstyrelsen.

Andre forhold i konventionen var Danmark allerede på forkant med; det gælder fx nye og skærpede krav til, hvordan medlemslandene skal beskytte den arkæologiske kulturarv. Disse krav opfyldte Danmark allerede før museumsloven fra 2001.

Landene er forpligtet til at opfylde minimumstandarder for beskyttelsen af den arkæologiske kulturarv. Det gælder fx registrering af arkæologiske fundsteder og fortidsminder, muligheder for at frede,

og muligheder for at erhverve arealer af særlig arkæologisk betydning. Det offentlige skal gøre en indsats for at bevare og vedligeholde fortidsminder på stedet.

Det skal samtidig sikres i alle landene, at der ligesom i Danmark er pligt til at anmelde fund af fortidsminder til myndighederne, og at arkæologiske undersøgelser kun må udføres efter tilladelse af den kompetente myndighed, i Danmark: Kulturarvsstyrelsen.

Konventionen kræver, at landene har procedurer i den offentlige forvaltning, der sikrer, at arkæologien indgår i den fysiske planlægning og i bygge- og anlægssager. Det skal også sikres, at offentligheden får adgang til et passende udvalg af fortidsminder.

Endelig indeholder konventionen en række krav om deltagelse i internationalt samarbejde, der bl.a. skal sikre landene mod ulovlige udgravninger og ulovlige overdragelser af arkæologiske fund.

Den endelige ratifikation har været sat i bero på afklaring af visse forhold omkring Grønland.

Læs den samlede konvention på: http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/Heritage/Archaeology/2Convention.asp#TopOfPage

Kunstregistrering i EU-udbud

Kort før jul sendte Kulturarvsstyrelsen sine krav til en ny version af registreringssystemet Regin i EU-udbud. Leverandører, som er interesseret i at byde på opgaven, har nu frist til den 23. januar.

Det internetbaserede registreringssystem Regin er et tilbud til alle statslige og statsanerkendte museer. Foreløbig har 88

kulturhistoriske museer og 6 kunstmuseer taget systemet i brug til registrering af sager og genstande. Det væsentligste krav til den kommende version 2.0 af Regin er, at kunstmuseerne umiddelbart efter, at de har registreret et værk, skal kunne offentliggøre det på hjemmesiden Kunst Indeks Danmark (www.kid.dk). Det er allerede tilfældet for de kulturhistori-

ske museers vedkommende – her hedder hjemmesiden ”Museernes Samlinger”.

Kulturarvsstyrelsen håber på tilstrækkeligt med kvalificerede leverandører i prækvalifikationsrunde til, at man kan udvælge fem til at komme med et endeligt bud på løsningen. Regin version 2.0 skal være færdig i januar 2007.

Kulturarven i "Krøniken"

Hvad har en stribe gamle jernvinduer, en skolegård og en brun "cigarkassevæg" til fælles med Radiohusets trappe? Hvis man som trofast tv-kigger følger med i danskernes "Krønike" søndag aften, så kender man svaret, for her bliver en væsentlig del af vores fælles kulturarv levendegjort som arkitektonisk ramme og baggrund for de velkendte figurer.

Mange af scenerne er nemlig optaget i – og uden for – rigtige og stadig eksisterende bygninger, som i kraft af Kulturarvsstyrelsens fredning er blevet bevaret så godt, at de uden større ændringer har kunnet bruges som tidstypiske kulisser for Ida, Palle, Søs og alle de andres liv i 1950'erne og -60'ernes Danmark. Et par af husene kender de fleste, andre er mere anonyme. Nogle er kun filmet udefra, andre indefra, mens andre igen i "Krøniken"s univers har fået en helt anden funktion, end de oprindeligt var tiltænkt.

Mange af de bygninger, som de opmærksomme seere vil kunne genkende i "Krøniken", kan derfor genfindes på Kulturarvsstyrelsens fredningsliste, bl.a.:

Kai-Holgers Bella-fabrik, som er et omdrejningspunkt for hele serien, men i virkeligheden er en del af den tidligere Brede Klædefabrik, der i dag ejes af Nationalmuseet. De grove, gråpudsede bygninger, der danner radiofabrikkens ydre kulisser, udgør sammen med resten af Klædefabrikken ved Mølleåen ét af Danmarks bedst bevarede industrimiljøer, hvis historie går helt tilbage til starten af 1800-tallet. Bella-bygningerne, der stammer fra fabrikkens udvidelse i begyndelsen af 1900-tallet, hører til blandt Danmarks tidligste fabriksbygninger i jernbeton.

Søs' arbejdsplads, hvor hun også har

Mange fredede bygninger optræder i den populære tv-serie. Også steder, som er i gang med at blive fredede, f.eks. Langeliniepavillonen i København. Foto: Danmarks Radio.

sit fatale møde med Viggo Valentin, er Radiohuset på Rosenørns Allé på Frederiksberg. Det blev opført som et storslået funktionalistisk byggeri i slutningen af 1930'erne af Vilhelm Lauritzen og har frem til dag været ramme om Statsradiofonien. Man har benyttet mange af Radiohusets velbevarede og fornemt udstyrede rum i "Krøniken", bl.a. det store trapperum og koncertsalen, hvor Margrethe synger til julekoncerten.

Festlokalet til brylluppet for Karens datter, Emma, finder man i Langeliniepavillonen i København, som netop er under fredning. Pavillonen, der ligger på Kastelets gamle fæstningsområde, blev bygget af Eva og Nils Koppel i 1956 og var inspireret af den nyeste amerikanske arkitektur. De store vinduer, der stadig skydes op ved hjælp af små motorer, og det kæmpestore U-formede selskabslokale, beklædt med oregonpine og udstyret med PH's originale Kogle-lamper, der blev designet til pavillonen, fungerer stadig som spisested.

Bo og Henriks skole, hvor Ida må tage en alvorlig samtale med klasselæreren,

er Skolen på Duevej på Frederiksberg. Bygningen stammer fra 1905 og er stadig fuld af spændende detaljer fra dengang, hvor man kønsopdelte skolen med to fuldstændig adskilte indgange og afdelinger. Væggene er beklædt med praktiske fliser, der kunne afværge fedtede fingre. Skolen er stadig i funktion og har bl.a. bevaret sine bemalede korridorer og opgange og en meget flot gymnastiksal, hvorimod indgang og skolegård er lagt sammen for at honorere nutidens behov.

Søs' og Palles nye villa, som de køber efter hjemkomsten fra USA, er tegnet i 1955 af Erik Christian Sørensen som hans eget hus og tegnestue. Huset, der ligger på Smutvej 14 i Gentofte, blev fredet så sent som i 2005 og regnes for ét af pionerarbejderne inden for efterkrigsårenes amerikansk inspirerede villa-byggerier. Dengang var det meget moderne med de store glaspartier, der åbnede op til haven, den fleksible plan med de lette skillevægge, der kunne flyttes efter behov og ikke mindst det åbne køkken, som er så velbevaret, at vi forleden kunne se Søs stå stolt og vise det selv samme rum frem for familien.

Kendt restaurant fredes

Langeliniepavillonen, der ligger på en af de mest kendte strækninger af Københavns havn, er indstillet til fredning af Det Særlige Bygningssyn.

Forslaget om fredningen kommer fra de nuværende lejere af bygningen, som ejes af Københavns Kommune. Ifølge forslaget skal fredningen ikke alene omfatte selve bygningen, men også terrassen, trapper og vejgennemførslen under bygningen.

Langeliniepavillonen er tegnet i 1956 af Nils og Eva Koppel, to af efterkrigsårenes fremtrædende danske arkitekter, og den fremstår i dag fuldstændig som på opførelsestidspunktet. Den har siden været en markant del af området tæt på Den Lille Havfrue. Kendetegnet ved sin kubiske og stramt modulerede, todelte form, de store glasfacader og den bastionsagtige underetage. Det Særlige Bygningssyn kalder det "et enkelt, elegant og originalt udformet udtryk for den sene modernismes "forlystelsesarkitektur".

Langeliniepavillonen er den tredje restaurationspavillon på stedet, der før udgjorde en del af kastelets fæstningsanlæg. Da København i 1800-tallet opgav at være fæstningsby, blev området en civil lystpromenade og et af københavnernes foretrukne steder at promenerer.

I 1884 blev den første langeliniepavillon opført af Dansk Forening for Lystsejls, der indrettede en træpavillon til klublokaler og restaurant. Også den havde en bro fra bygningen over vejbanen til promenaden langs vandet.

I 1902 blev en ny bygget til Kongelig Dansk Yachtklub, bygningen havde fået to tårne. Den var så populær blandt københavnere, at den blev udsat for schalburgtage af tyskerne i 1944. I 1954 blev der udskrevet en arkitektkonkurrence for at få en ny opført. Blandt forslagene var et 11 etages højt tårn med udsigtsrestaurant fra arkitekt Jørn Utzon, men det

blev Eva og Nils Koppel, der vandt med den nuværende bygning.

Bygningssynet finder, at det især er pavillonens gennembrudte underetage med den fremskudte terrasse mod vandet og den kvadratiske glaskasse med den tilbagetrukne overetage, der gør den fredningsværdig. Indvendigt vægter Bygningssynet, at man opretholder den velbevarede plan og de mange intakte overflader og bygningsdetaljer.

Bygningssynet anbefaler samtidig, at man for at styrke Langeliniepavillonens fredningsværdier skal retablere østfacadens tre fag brede trappe til terrassen og på ny male alle fire facaders brystningsplader i de originale dueblå og mørkeblå farver. Indvendigt anbefales det at udskifte østfløjens plankegulv med et parketgulv som det oprindelige.

Fredningsforslaget er nu sendt i høring indtil 21. april, hvorefter Kulturarvsstyrelsen tager endelig stilling.

Åbent hus i Karnaphuset

70 bornholmere trodsede både frost, is og prinsedåb i lørdags - og tog imod tilbudet om at se nærmere inden for i Karnaphuset, Østergade 2 i Rønne.

Her kunne de høre om den forestående restaurering. Karnaphuset fra 1753 ejes af Kulturarvsstyrelsen, som vil sætte det fredede, men meget forfaldne hus i stand, så det igen kan blive beboeligt.

På åbenthusedagen fortalte arkitekt MAA Mette Maegaard Nielsen, som står for restaureringen, bl.a. om efterårets undersøgelser af husets historie. Der er lavet opmålinger og bygningsarkæologiske undersøgelser, man har studeret arkivmateriale, og en konservator har udført farveundersøgelse. Alt sammen for at skabe grundlag for den bedst mulige restaurering.

Mette Maegaard Nielsen fortalte også om selve restaureringsprojektet og om overvejelserne bag det nye sidehus, hvor der bl.a. skal installeres badeværelse. Bagefter vil der være mulighed for selv at gå rundt i huset og for at stille spørgsmål til arkitekterne og til Kulturarvsstyrelsen.

Karnaphuset er det sidste hus i Rønne, hvor den karakteristiske karnap er bevaret – tidligere var der flere af dem i byen. I huset er der desuden en stue med et fornemt klassicistisk interiør fra 1820'erne, hvilket er med til at gøre Karnaphuset til noget enestående.

Kulturarvsstyrelsen købte huset i 2004 for at redde det, og når istandsættelsen er færdig, vil det blive sat til salg igen.